

Ying, Yang ja Jung.

Ajatuksia Jungista ja pahuuden olemuksesta. Keskenräiseksi jäänyt ja julkaisematon kirjoitus vuodelta 1998

Daniel Nylund
Katso tuoreempia kirjoituksiani; [Teoblogi](#)

Carl Gustav Jung (1875-1961), sveitsiläinen psykiatri, oli uransa alussa (1907-1912) läheisessä yhteistyössä *Freudin* kanssa. Itse asiassa Freud nimitti hänet ensimmäisen psyanalyttisen seuran puheenjohtajaksi (1906, joka oli ovela veto koska antisemiittisessä germaanisessa kulttuurissa oli vaikea tehdä bisnestä juutalaisjohtoisen (Freud oli Juutalainen) seuran kautta. Alan ihmisten parissa Jungin vaikutusvalta jää ainoastaan Freudin varjoon, mutta hänen vaikutuksensa yleiseen ajatteluun on ehkä vieläkin suurempi kuin Freudin.

Kaikki Jungin intohimon kohteet ja harrastukset eivät toki kiinnostaneet muita psykoanalyttikkoja. Kuka akateemista mainettaan suojeleva ammattilainen olisi kehdannut myöntää tutkivansa tai harrastavansa alkemiaa, parapsykologiaa, teotonista mystiikkaa, okkultismia, joogaa, UFOja jne. Jung ei näissä asioissa ujustellut. Olen oikein ihmetelty miksi ei kukaan suomalaisista New Agen hysteerisistä vastustajista ole ottanut Jungia hyökkäyksensä kohteeksi. Hänen teksteistän ja elämäkerrastaan saisi helposti kokoon herkullisen sopan kaikkien kunnan kristittyjen kauhisteltavaksi.

Jungin hurjat seikkailut oman minuutensa varjoissa sekä eri kulttuurien ja maailmanuskontojen symbolimaailmassa poiki analysoitavaa vuosikymmeniksi. Olen oppinut häneltä paljon ja ihailut hänen uhmakasta rohkeuttaan kohdata ilmiöitä joihin monet muut pitävät mieluiten turvallista välimatkaa. Hänen tekstinsä eivät totisesti ole vain valkoiselle paperille tuotettua harmaata aivotyöskentelyä. Perusteellisempi tutustuminen hänen teksteihinsä ovat samanaikaisesti lisänneet sekä kunnioitustani että varauksiani häntä kohtaan. Aika hankala yhdistelmä. Olisi paljon helpompaa päätyä vain jompaankumpaan vaihtoehtoon.

Uskonnolliset ihmiset ovat tottuneet pitämään **Freudia** uskonnon vihollisena ja Jungia uskaliaana pioneerina, joka toi hengellisen ulottuvuuden takaisin psykologiaan. Freudin olkapäillä (tai varpailla) seisten, Jung rikastutti ja monipuolisti psykoanalyttista perinnettä. Hän kieltäytyi Freudin harrastamasta reduktionismista, jossa kaikki uskonnolliset ilmiöt palautetaan pelkiksi psyykkeen toiminnoiksi.

Tavallista arkipsykologiaa hän ei itse asiassa rikastuttanut kovinkaan paljon. Hän oli niin uppotunut elämän näkymättömiin ja salattuihin ulottuvuuksiin, että esim. lapsena raiskatun, kotona hakatun, tai verbaalisesti pahoinpidellyn ihmisen auttaminen ei hänen teksteissään saa juuri mitään käytännöllisiä ulottuvuuksia. Monet arjen tai sodan julmuudet saavat Jungilta mielestäni ylisyvällisen käsittelyn. Ikäänkuin niistä itsestään ei jäisi kohtaamisen arvoisia haavoja ja tunteita, jotka eivät parane millään tulkinnoilla. Näyttää siltä, että hänkin keskittyy enemmänkin *selittämään* ihmisen hätää kuin yksinkertaisesti kohtaamaan ja jakamaan sitä. Ei ihme, että teologit, mystikot ja taiteilijat ovat saaneet paljon enemmän virikkeitä Jungin tuotannosta kuin arkipäivän auttajat.

Jungin puheessa *kollektiivisesta alitajunnasta, objektiivisesta psyykkeestä* jne oli ilmeinen transpersonaalinen sävy, hengellistä kunnioitusta herättävä ulottuvuus. Psykoanalyysin kruununperijän kautta oltiin taas kerran tekemisissä *Mysterium Tremendumin*, tuon Suuren ja Ihmeellisen kanssa. Yli puolen vuosisadan tuotannon perusteella Jungin runsaasta tekstistä jokainen voi muovata mieleisensä teologian. Uskonsa Jumalaankin hän muotoili moneen kertaan uudestaan. Jungin uusi ”hengellinen” psykologia tuli monelle ainoaksi uskonollisuuden pohjaksi. Mutta minkälaisen hengellisyyden Jung toi mukanaan?

Sielun varjot

Jungin opetuksista psykologiseen arkikieleen on jäänyt sellaisia sanoja kuin *yksilöitymisprosessi, integraatio, arkkityyppi* ja *varjon kohtaaminen*. Meillä on tarjolla löydä-oma-arkkityypisi-kursseja jotka ottavat aineistonsa kreikkalaisista jumalista ja jumalattarista. Eikä siinä mitään. Tietenkin ne antoivat hahmoja ihmisyyden perusulottuvuuksille. Jungin psykologia oli oikastaan huikea ja sinänsä terveellinen yritys juurruttaa meidät takaisin hylkäämäämme muinaishistoriaan ja sen mytologiaan, jonka aineksia kuitenkin kannamme sisällämme. Hänelle ehjäksi yksilöksi tuleminen merkitsi myös jatkuvaa vastakohtien kohtaamista itsessään. Sielun varjot oli kohdattava ja integroitava osaksi kokonaispersoonallisuutta. Toisen maailmansodan jälkeen hän jälkiviisaasti sanoo, että ”*Hitlerissä jokaisen saksalaisen olisi pitänyt nähdä oman varjonsa.*”¹

Hänen havaintonsa siitä, kuinka helposti projisoimme oman kohtaamattoman pimeytemme toisiin tai henkimaailmaan, on sangen hyödyllinen. Oman sydämen torjuttu varjo nähdään mieluummin naapurissa. Siksi historian suurimmat julmuudet on tehty hyvän Jumalan nimissä. Kiiivaimmista Jumalan puolustajista tulee liiankin helposti Perkeleen kaltaisia.

Jung oli kriittinen kaikkia moraalisia ristiretkeläisiä kohtaan. Hän epäili, että ihmiset, jotka olivat liian voimakkaasti samaistaneet itsensä hyvyyteen, olivat vaarallisen sokeita omalle varjolleen. Hänen oli vaikea kunnioittaa sellaisia hyvyyden puolesta kampanjoivia, jotka eivät nähneet hyvyyden vihollista itsessään. Eettisesti varteenotettavan ihmisen olisi ensin suostuttava näkemään kaikki pimeät taipumukset jotka on itse piiloittanut häpeän tai syyllisyyden alle. Pyhät sodat ovat monesti julmia taisteluita *sisäistä* vihollista vastaan, joka on sijoitettu ulkoiseen osoitteeseen.

Ennen kuin lähdemme vastustamaan pahuuden voimia, meidän on otettava vakavasti oman sielumme varjo, jonka niin helposti näemme vain toisissa. Meidän on kysyttävä itseltämme, kuinka paljon itse muistutamme niitä asioita tai ihmisiä, joita vastustamme. Meidän on vavistava sen riskin edessä, että milloin tahansa voimme tulla vastustamamme pahan kaltaisiksi. Olemmeko voitettujen taistelun jälkeen valmiita kutsumaan voittojuhliin myös vihollisemme?

Miehen on kohdattava *animansa* (naisellisen puolensa) ja naisen on tutustuttava *animukseen* (maskuliiniseen puoleensa). Ihmisen yleensäkin täytyy eheytyäköseen kohdata ne minuuden ulottuvuudet, jotka on projisoitunut itsensä ulkopuolelle. Tottakai, ei minulla ole mitään kiistelemistä sen kanssa. Mutta Jung meni paljon pidemmälle.

¹ C.G Jung. The fight with the shadow. Murray Steinin toimittamasta kirjasta: Jung on Evil. Routledge. London s. 178.

Jungin projekti

”Arvostelen Jungia siitä, että hän itsevaltaisesti ylittää psykologian kaikkein olennaisimmat rajat. Yleensä hän ei myönnä sitä ja vielä vähemmän hän tekee siitä tiliä.”² Martin Buber

Jung otti haasteekseen yhdistää vanha gnostilaisuus moderniin syvyyspsykologiaan ja tehdä synteesisistä uuden ajan ihmisen valistunut uskonto.

Jungin huikea tavoite oli omassa sydämessään kohdata *kaikki* pyhyiden ja pahuuden voimat sellaisella tavalla joka toisi *lopullisen* integraation, ykseyden hyvyyden ja pahuuden välillä.

Jung ei hyväksynyt *mitään* rajoja tälle alkemistiselle ja neognostilaiselle³ projektille. Hänen todellisuuteensa ei kuulunut sellaista pyhyttä tai pahuutta joka ei olisi sovitettavissa yhteen ihmisen sydämessä. Hänen titaaninen tavoitteena oli ikäänkuin syliin sulkemalla saada *kaikki* äärimmäisyydet sovintoon keskenään itsessään. Tosi hengellisyys merkitsi hänelle kaiken kohtaamista, kaiken sisäistämistä ja kaiken kanssa sovintoon pääsemistä. Lopputulos on yhteys tai pikemminkin ykseys *Selfin*, Itseen, isolla kirjaimella. Siinä kaikki tulee yhdeksi. Tässä hyvyyden ja pahuuden avioliitossa, joka tapahtuu ihmisen tai ihmiskunnan sydämessä on Jumaluus. Tässä prosessissa toteutuu lopullinen *inkarnaatio*, kaiken tuonpuoleisen lihaksitulo. Ihmisestä tai ainakin ihmiskunnasta tulee gnostilainen kristushahmo joka kantaa kaiken pyhyiden ja pahuuden itsessään saattaen ne siten lopulliseen sovintoon keskenään. Tässä hengessä on ihmisyyden syvin yksilöitynyt identiteetti.

Ihmiskunta Jumalan pelastajana

Kristikunta on Jungin mielestä tehnyt suuren erehdyksen projisoimalla pahuuden Saatanan hahmoon. Siinä missä Jumala oli Freudille taivaaseen projisoitu superego, Saatana oli Jungille helvettiin projisoitu *Jumalan* kohtaamaton varjo.

Jung ei voinut sietää kristillisen teologian kaksijakoisuutta pyhän ja pahan välillä. Hyvän ja pahan välistä ristiriitaa ei kristinuskossa oltu ratkaistu Jungia tyydyttävällä tavalla. Kristus oli kyllä täydellinen *hyvyyden* esikuvana mutta ei integroituneen *ehyden* ilmentymänä, koska hänessä ei yhdistynyt hyvä ja paha.

”Jos Jumala paljastaa luontonsa ja ottaa ihmisen hahmon, silloin hänessä oleva vastakkaisuus täytyy hajaantua: hyvä täällä, paha tuolla. Jumalan sisäinen ristiriita paljastuikin kun Poika syntyi. Se ilmeni taisteluna Kristuksen ja Saatanan välillä.”⁴

Kristus oli lopullisen sovinnon kosmisen välivaihe. Todellinen synteesi tarvitsikin sitä, että Jumalan ääripäät kärjistyisivät kunnan teesiksi ja antiteesiksi. Tämä tapahtuikin Jeesuksen syntymän myötä. Jeesus sanotui tietoisesti irti Jumalan varjosta. Hän edustai ainoastaan Jumalan valkoista puolta.⁵ Jeesuksen pesäero Jumalan pimeästä puolesta tapahtui erämaassa, kun Saatana kiusasi Jeesusta vallan käytöllä ja Jeesus sanoutui siitä irti.⁶ Jungille ristiinnaulitseminen oli kriisin

² Eclipse of God. s. 78.

³ Termi tulee kreikankielisestä sanasta *gnosis*, joka tarkoittaa tietoa. Gnostilaisuuden olennainen lupaus on usko tiedon pelastavaan voimaan. Useimmiten se kuitenkin tarkoittaa korkeampaa salatietoa, joka on vain älyllisen eliitin tavoiteltavissa. Jo ensimmäisten vuosisatojen aikana kristinuskko joutui tekemään jatkuvaa rajanvetoa erilaisiin gnostilaisiin koulukuntiin. Esim. ensimmäistä Johannesen kirjettä pidetään pääasiassa gnostilaisia virtauksia vastaan suunnattuna paimenkirjeenä.

⁴ C.G. Jung. The Problem of the Forth. Stein s. 56.

⁵ Two letters to Father Victor White. Stein s. 74.

⁶ Stein s. 76.

vertauskuva: ihminen ristiriidassa vastakohtien välissä. Jeesuksen kuolema tapahtui Jumalan *itsensä* pelastamiseksi, eikä ole nähtävä minkäänlaisena sovintona Jumalan ja ihmisen välillä. Vasta pari tuhatta vuotta myöhemmin tämä ristiriita sovituisi ihmiskunnan tai/ja antikristuksen kautta..

Jungin mukaan hänen potilaansa (Jumalan) olisi vihdoin aika kohdata oma varjonsa, päästävä sovintoon Saatanan kanssa ja tultava yhdeksi kokonaisuudeksi.

Perusteellisimmin Jung käsitteli Jumalan ongelmaa varjonsa kanssa kirjassaan *Vastaus Jobille*. Monet pitävät tätä kirjaa uuden ajan alkuna länsimaisen sivistyneen hengellisyyden kehitykselle. En yhtään ihmettele. Niin vakavasti ja vakuuttavasti perinteisiä käsityksiä hämmentävää tekstiä saa kaukaa hakea.

Jumalan itseilmoitus Kristuksen kautta tarvitsi Jungin mielestä täydennystä. Jumala oli unohtanut ensimmäisen poikansa Saatanan, jonka juonet olivat yhtä lailla Jumalan luonteen ilmaisijoita. Voimme vain jäädä odottamaan, että tämäkin puoli Jumalasta saisi ilmentymänsä ihmisen kautta.⁷

Jung halusi vakavissaan täydentää Pyhää Kolminaisuutta lisäämällä siihen kosmisen tuhlajapojan, Saatanan.⁸ Vasta kunnan *neliö* olisi täydellinen. Ainoastaan siinä kaikki vastakohtat olisivat sovinnossa keskenään ja Jumala tai jumaluus olisi jälleen ehjä. Jeesus ja Saatanan olisivat vain saman Jumaluuden eri puolia.⁹

”Jumala on liian tiedostamaton ollakseen moraalinen.”¹⁰

Ihminen voisi auttaa sisäisestä ristiriidastaan tiedostamatonta Jumalaa tuottamalla tämä sovinto omassa sydämessään. Osallistuminen tähän kosmiseen sovintodraamaan oli Jungin mielestä ihmiskunnan kilvoituksen ydin:

”Ihmisen tehtävä on kestää tämä hyvyyden ja pahuuden ristiriita kunnes molemmat alkaisivat suhteellistuttaa itsensä, epäillä itseään ja uusi hyvyyden ja pahuuden tuolle puolen yltävä moraalit alkaisi tehdä tuloaan.”¹¹

Hänen tulevaisuuden visiossaan hämmötti uusi uskonto.

”Uuden synteetin täytyy alkaa. Mutta miten absoluuttinen paha voi saada yhdeyden ja olla samaistunut absoluuttisen hyvyyden kanssa?... Ihmisestä tulee olennaisesti Jumala ja Jumalasta ihminen. Yksi merkki joka viittaa tähän suuntaan on se, että kosminen itsetuhovalta on annettu ihmisen käsiin ja ihminen alkaa pitää sisällään Isän kaksinaisen luonteen.”¹²

Niinkuin kristinusko syntyi juutalaisuudesta niin olisi näiden molempien yhteisestä perinteestä syntyvä kolmas suuri uskonto.¹³ Siihen verrattuna Juutalaisuus ja kristinusko jäisivät primitiivisiksi jäänteiksi kosmisesta jakomielitaudista. Jumala olisi synonyymi realiteetin kanssa. Tässä teologiassa mikään ei olisi Jumalan ulkopuolella eikä Jumala olisi minkään ulkopuolella. Jumalan kohtaaminen olisi yksinkertaisesti todellisuuden kohtaamista, oli se sitten hyvää taikka paha. Raamatun ennustama **Antikristus** ei ilmestyisikään Jumalan vihollisena vaan täydentävänä ilmoituksena Jumalasta. Vasta hänessä tulisi todeksi Jumaluus joka on kohdannut

7 C.G. Jung. Answers to Job. Stein. S. 145, 146, 155.

8 Murray Stein. Jung's Treatment of Christianity. The Psychotherapy of a Religious Tradition. Chiron Publications. Illinois. 1985 s. 124.

9 Carl Jung. Psychology and Religion: West and East. Collected Works. Vol 11 s.173,193. Princeton University Press. 1969.

10 Answers to Job. Stein. s. 127.

11 Jung s 174-175.

12 C.G. Jung. Two letters to Father Viktor White. Stein. s. 76,77.

13 Stein s.186.

varjonsa ja päässyt sovintoon sen kanssa.14 Vasta hänessä Totuuden Henki saisi täyden ilmentymänsä.15 Antikristuksessa Pyhä ja paha on vihdoon löytävä toisensa ihmisen hahmossa. Ihminen on itsessään sovittanut Jumalan ja Hänen varjonsa, Saatanan. Lopullinen synteesi, kaiken syliinsä sulkeva Minuus, olisi pitkän kehityksen jälkeen valmis.

Vasta pyhyiden ja pahuuden avioliitto ihmisen sydämessä toteuttaa lopullisen Jumalan lihaksi tulemisen. Nietzschenkin unelma todellisesta superihmisestä tulisi täytettyä. Käärmeen, tuon ”*ikuisen valon kantajan*” **Lusiferin**, Jumalan ensimmäisen pojan, ennustus toteutuisi ja meistä olisi vihdoin tullut Jumalan kaltaisia, tai itse asiassa Jumalia.16 ”*Jumala ilmestyy ihmisestä... me olemme vain talli, jossa Herra syntyy.*”17

Jung asettaa ihmiskunnalle mahdottoman tuntuksen haasteen. Kenen sielussa voisi yhtyä pyhyys ja pahuus? Ihmiskunnan historia on tohtori **Jekyllin** ja mister **Hyden** tarinaa, 18jossa hyvä ja paha ei pääse millään keskinäiseen sovintoon. Kuka voisi edes auttaa tätä itsepäistä, laiskaa ja sokeaa ihmisen egoa, joka yleensä suostuu tiedostamaan jotain uutta vasta äärimmäisen pakon edessä? Jungin jumalasta ei ole paljon apua, koska toinen puoli hänestä auttaa ja toinen estää. Herkuleksenkin tehtävä oli tähän verrattuna kevyt. Historia näyttää pikemminkin tukevan Paavalin ennustusta, jonka mukaan hyvyys tulee lopun aikoina hyvemmäksi ja pahuus pahemmaksi. Sodat lisääntyvät, itsekkyyks järjestyvät ja pahuus saa yhä muodikkaampia piirteitä. Kaiken keskellä hyvyys elää omaa hiljaista, pyyteetöntä ja huomaamatonta elämäänsä. Hyvyys ja pahuus ovat kauempana toisistaan kuin koskaan ennen.

Joidenkin mielestä teen näin lyhyellä kuvauksella vääryyttä jungilaiselle psykoteologialle ja käytännölle. Ehkä. Voisin itsekkin löytää sitaatteja Jungilta, jotka ovat ristiriidassa tiivistelmäni kanssa. Mitä Jung sanoo pahuudesta ei välttämättä pidä yhtä sen kanssa mitä hän on aikaisemmin sanonut tai myöhemmin sanoo. Tämä on kuitenkin perustendenssi. Se esiintyy hänen ensimmäisissä alkemiaa käsittelevissä kirjoituksissaan, samoin kuin hänen viime vuosien kirjoituksissaan. Näitä keskeisiä ajatuksiaan hän ei koskaan perunut.

Hän ei tyytynyt ottamaan potilaakseen vain kristikuntaa, eikä edes kristinuskoa vaan itse Jumalan. Jung on kuollut mutta potilas ei vielääkään ole ”eheytynyt”. Ainakin paha näyttää tulevan vain pahemmaksi. Mutta terapia jatkuu.

Suvaitsevaisuusvimma

*”Molemmat ovat väärässä ja molemmat ovat oikeassa.” C.G. Jung*19

Tämän suuntauksen mukainen hengellisyys elää hänen innoittamanaaan edelleenkin. Arkisimmillaan se elää populaaripsykologisena ja yleisuskonnollisena hyväksymisvimmana. Kaikki pitää vain hyväksyä tai ainakin ymmärtää. Jos ei pysty

14 Stein s.178.

15 C.G. Jung. Answer to Job. Stein. s. 155.

16 Stein. s. 16

17 C.G. Jung. The problem of the Fourth. Stein s. 59.

18 Lousis Stevensonin 1886 kirjoittama novelli (The strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde) hyvään ja pahaan puoleen jakaantuneen ihmisen mysteeristä.

19 C.G. Jung. Answer to Job. Stein. s. 119.

hyväksymään eikä edes ymmärtämään, täytyy hakea lisää psykologista koulutusta tai hankkiutua terapiaan.²⁰

Mitään ei tarvitse tunnustaa synniksi, pyytää tai antaa anteeksi. Riittää kun selittää asian tarpeeksi monelta kantilta. Kouluissakin aletaan jo kaivata vähemmän psykologisointia koulukiusaamisen suhteen ja enemmän maalaisjärkeen perustuvaa oikeudentajua tilanteen selvittämiseksi. Terapeuttinen pakkoymmärtäminen tekee vaikeaksi puhua selkeästi vääryydestä, epäoikeudenmukaisuudesta ja pahuudesta. Analyyttinen ymmärtäväisyys on korvannut realistisen kurin, sovittamisen ja armon.

Tämän keinotekoisien ja epärealististen *toleranssihurskauden* innoittaja on sitkeä uskomus, että pimeys sittenkin on sovitettavissa valon kanssa, että pahuus ei ehkä sittenkään ole sitä miltä se näyttää ja moraalinen taantuma onkin vain oire jostakin psykososiaalisesta prosessista jonka kiehtova mystiikka työllistää selittäjiä loputtomasti.

Jungin oman historian häpeätahra on hänen suhteessaan nazismiin. Alussa hän näki siinä germaanisen **Votan**-jumalan alkuvoimaa, joka oli kristilliseen lammasmaisuuteen verrattuna ihailtavaa.

”Arjalaisella alitajunnalla on korkeampi potentiaali kuin juutalaisella alitajunnalla.”²¹

Hänen mielestään saksalaiset olivat ”väärinymmärrettyjä” (aivan kuten koulukiusaajatkin) naapuriensa taholta ja yritti haastatteluissa selittää heidän käytöstään sympaattisessa valossa. Hitlerissä hän näki myyttisen ja mystisen poppamiehen, joka *tavalliselle* ymmärrykselle oli käsittämätön. **Mussoliinin** persoonassa yhdistyvät vastakohtat eivät voineet olla viehättämättä häntä.

Koko toisen maailmansodan ajaksi hän vaikenä säilyttääkseen asemansa eurooppalaisen psykoanalyttisen järjestön johdossa. Hän jopa toimi läheisessä yhteydessä saksalaisten psykoanalytikkojen kanssa, jotka vaativat juutalaisen psykologian eliminoimista.²²

Vasta sodan jälkeen hän esitti kahistuksensa höystettynä syvällisellä analyysillä saksalaisesta sielunmaailmasta. Kaikista kauheuksista hän sai uusia upeita aiheita hurjille teorioille ja tulkinnoille.

”Voisi sanoa että Hitler oli valtavan äiti-kompleksin vallassa. Se tarkoittaa sitä, että hän olisi joko jonkun naisen tai idean totaalisisessa vallassa... Viimeisen 12 vuoden historia on kuin hysteerisen potilaan sairaskertomus.”²³

Mitä tällainen jälkipsykologisointi hyödyttää? Syventääkö se kenenkään vastuunottoa siitä mitä on itse tehnyt tai jättänyt tekemättä? Ei ainakaan Jungin kohdalla. Hän ei ikinä tunnustanut vääräksi mitään omaa kannanottoaan tai vaikenemistaan suhteessa nazismiin. Mitään ei tarvinnut pyytää anteeksi. Kaikki piti vain ymmärtää tarpeeksi syvällisesti — ainakin jälkikäteen

²⁰ Monessa taidetarapian ulottuvuuksia käyttävässä terapiamuodossa harrastetaan Jungin innoittamana *mandaloitten* piirtämistä. Mandala oli Jungille ykseyden ja kokonaisuuden symboli, erilaisten neliöiden ja ympyröiden yhdistelmiä joissa vastakohtat yhdistyvät täysin integroituneessa persoonassa ehjäksi kokonaisuudeksi. Kaikin mokomin. Ne voivat hyvinkin palvella varjojemme omaksi osaksi kokonaispersoonamme, mutta Jung syötti niihin psykoteologiaa, joka vinosti ylittää sisäisen eheytyksen realistiset puitteet.

²¹ Masson. s. 140.

²² Masson. s. 134-152.

²³ Masson. s. 147, 149.

Shamanistinen hulluus

”Ihmisen on kyllä mahdollista kohdata suhteellinen pahuus itsessään, mutta on aika harvinaista ja hyvin mullistavaa olla kasvokkain absoluuttisen pahuuden kanssa.”
C.G. Jung²⁴

Jung on myös rohkaissut monissa nykyajan hengellisyyden etsijöissä yltiöpäistä taipumusta, jota pidän shamanistisena hulluutena.

Shamaanin tehtävähän on toimia oppaana hengen maailmassa, ottaa itsessään kannettavaksi pahuuden demoniset voimat siinä uskossa, että kykenee hallitsemaan ja voittamaan ne.

Moderni psykologisesti valistunut ja hengellisesti nälkäinen shamaani ei pelkää mitään. Hän syleilee pahuutta ja kuolemaakin ystävänään. Hän uhmaa demonisia voimia sielunsa varjoina ja yrittää päästä sovintoon niiden kanssa. Siitä on tullut syvyyspsykologinen itsepelastusoppi. Se on mielestäni sekä hengellisessä että psykologisessa mielessä vaarallinen oppi tai pikemminkin käytäntö. Eihän kukaan enää halua näissä yhteyksissä puhua opista. Se kuulostaa liian kirkolliselta. Silti se on myös oppi.

Monessa teosofis-henkisessä systeemissä yritetään saavuttaa sama ”integroimistyö” pyhän ja pahan välillä pelkästään älyllisellä tasolla. Se on vain laiskempi versio samasta elitistisestä itsepelaskäytännöstä. Kaikille on kuitenkin yhteistä jäsenten vihkiminen tiedon asteesta toiseen, ja niinkuin vapaamuurareissa, vain harvat ja valitut pääsevät korkeimman asteen tiedon haltijoiksi. Kuinka niin arvokas tieto ja viisaus voisikaan olla jaossa kenelle tahansa, niinkuin yksinkertainen evankeliumi, jota tarjotaan kaikille ilman mitään korkeamman asteen tietoisuutta.

Tätä hengellisyyden muotoa voi pitää ”syvällisenä” jos mitä. Varsinkin jos syvyyden mittana pidetään rohkeutta kohdata pimeys ja pahuus menettämättä kokonaan yhteyttä valoon ja hyvyyteen. Näennäissyvällisyyttä lisää myös se, että mitään ei enää nimetä pahaksi. Kaikki suhteellistetaan. Mikään ei ole enää sitä miltä se näyttää. Kaikki sulautuu isoksi synteeksi, jonka vain ”syvälliset” ymmärtävät.

Se tarjoutuu vaarallisena vastakohtana yhtä vaaralliselle tendenssille, joka on jo pitkään vaivannut herätyskristillisyyttä: Pimeys nähdään aina itsen ulkopuolella ja kiivaimmat Jumalan puolustajat muuttuvat huomaamattaan yhä enemmän vastustamansa pahan kaltaisiksi.

Kauniilla uskon mannekiineilla voi olla monta kohtaamatonta sielun varjoa ja vähemmän kauneilla oikean uskon julistajilla voi olla paljon kohtaamatonta pimeyttä omassa sydämessään. Mutta uusilla psykologisten ja hengellisten syvyyksien sankareilla ja lohikäärmeenpelastajilla voi myös olla joitakin pahuuden ja pyhyiden rajoja tunnistettavinaan.²⁵

Kuka pahan muuttaisi?

”Kuka sanoo, että paha tässä maailmassa ei ole todellinen! Pahuus on hirvittävän todellinen jokaiselle meistä. Jos pidät pahuuden periaatetta todellisena voit aivan yhtä hyvin kutsua sitä paholaiseksi.” **C.G. Jung**²⁶

²⁴ C.G. Jung. The Shadow. Stein s. 97.

²⁵ Kuvatessani trendiä lukija ehkä toivoisi minun mainitsevan esimerkkejä. Tässä tapauksessa en halua tehdä sitä. Arvostelemalla Jungia en myöskään halua ruokkia ajatusta siitä, että jokainen kristitty, joka on oppinut jotain Jungilta (ja meitä on paljon) olisi jotenkin harhassa.

²⁶ C.G. Jung. Good and evil in analytical psychology. Stein s. 91.

Ajassamme on kaksi yhtä tyhmää suhtautumistapaa pahuuteen. Toinen vähättelee sen merkitystä ja selittää sen kaikenlaisilla psykologisilla teorioilla. Toinen on ylenpalttisen kiinnostunut siitä ja yrittää saada sen voimat käyttöönsä. Jos Saatana on olemassa, hän luultavasti suhtautuu molempiin asennoitumistapoihin yhtä tyytyväisesti.

Saatana ei oikein sovi modernin tietoisuuden steriileihin kuvioihin. Ensinnäkin hänen sanotaan olevan *henki*, eikä sellainen mahdu tieteelliseen käsitteistöön. Toiseksi hänen väitetään olevan absoluuttisen paha ja kulttuurimme kieltäytyy sitkeästi uskomasta todelliseen pahuuteen. Kysymyksessä on vain psykologisen tai sosiaalisen systeemin toimintahäiriö, joka voidaan tarpeeksi hyvällä asiantuntemuksella korjata. Saatana ei todellakaan sovi itseään kunnioitavan intellektuellin tuttavapiiriin, muuten kuin kirosan muodossa.

Samalla kun paha vaikuttaa tunnistamattomana ja nimeämättömänä voimana korporaatioiden siisteissä kokoushuoneissa, kirkkovaltuustojen puhtaiden neuvottelupöytien alla, hänestä keskustellaan vain erityisen häiriintyneiden mielisairaiden harhana tai keskiaikaisen mytologian kuriositeettina. Nekin jotka ottavat Saatanan vakavasti näkevät oireita hänen toimistaan vain vastustajissaan.

On kauhistuttavaa kuunnella fundamentalistista saarnaajaa paasaamassa Saatanasta joka houkuttelee ihmisiä rikkomaan ankaria sääntöjä, jotka itsesään ovat ihan tarpeeksi saatanallisia. Elämää tuhoavat säännöt tuleekin rikkoa. Sama saarnaaja on täysin sokea niille sorkanjäljille, jotka näkyvät *koko* poliittisessa ja taloudellisessa järjestelmässä. Tiedotusvälineetkin tekevät isoja uutisia muutamista harvoista saatanapalvojasta, näkemättä ollenkaan sitä saatanallista systeemiä jonka palvelijoiksi itsekin ovat antautuneet.

Onko pahan todellisuus vähentynyt samassa suhteessa kuin usko siihen?

Minulle sopii hyvin, että perimmäinen pahuus olisi *se* eikä *hän*. Perinteinen kristillinen selitys on se, että pahuus on vain hyvyyden puutetta (*privatio boni*). Pahuus on sitä, että jokin ei ole sitä minkä sen pitäisi olla. Pahuus on alkuperäisen tarkoituksen pettämistä, seurausta siitä, että Jumala antoi ihmiselle vapaan tahdon. Tämän opin mukaan pahuus on vain poikkeamista hyvyydestä ja siksi olemukseltaan riippuvainen hyvyydestä. Pahuus ei ole luova voima. Se voi vain hyökätä olemassaolevaa hyvyyttä vastaan. Sen (tai hänen?) voima on tuhovoima. Järkeenkäypää sinänsä, mutta en tiedä riittääkö se.

Ainakaan se ei riittänyt Jungille. Pahuuden ymmärtäminen pelkästään hyvyyden negaationa merkitsi hänelle pahuuden painoarvon kieltämistä. Hänelle pahuus oli paljon todellisempaa. Hänestä tämä oppi oli liian pehmeä ja kevyt selitys pahuudelle. Ehkä se onkin. Silti Jungin yritys tehdä paha todellisemmaksi selittämällä se Jumalan omaksi ominaisuudeksi on toiseen äärimmäisyyteen menemistä.

Tavallaan se sopii hyvin vanhatestamentilliseen kuvaan Jumalasta. Varhainen juutalaisuus ei tuntenut Saatanaa. Mitä tahansa tapahtui pantiin Jumalan tiliin. Vasta Uuden Testamentin aikana Saatana tunnistettiin selkeästi Jumalan vastavoimaksi.

Onko Saatana olemassa? Se on aika samantekevä kysymys ihmiselle, joka ei ole *kokenut* tai suostunut näkemään mitään saatanallista. Hänen kanssaan en viitsi edes keskustella koko kysymyksestä. Uskooko Saatanaan vai ei on vähemmän tärkeä kysymys kuin saatanallisen todellisuuden myötäminen. Pahuus ei ole vain älyllinen arvoitus. Se on todellisuus jolta on kadonnut nimi.

Mistä tulee ihmisen raivokas halu mitätöidä toinen tai itsensä verbaalisesti tai fyysisesti? Mistä tulee tämä psyykkeen musta aukko, joka imee itseensä kaiken päästämättä edes valoa karkuun? Freud puhui vietistä joka etsi kuolemaa (*thanatos*). Sen kutsuminen Saatanaksi olisi tuskin pidetty kovin tieteellisenä. Vanhana ja kokeneena uskovaisena olen kiusallisen tietoinen siitä kuinka helppoa ja vaarallista on nimetä joku ilmiö saatanalliseksi. Silti minusta on todella vaikeaa löytää muitakaan tapoja kuvailla joitakin kuulemiani, näkemiäni ja kokemiani tapahtumia.

Kutsuimme sitä sitten pahuudeksi, saatanalliseksi tai Saatanaksi, näyttää siltä, että on olemassa joku parantumaton voima, jota ei koskaan voi inhimillistää, integroida, parantaa tai ymmärtää. Siitä on vain kieltäytyttävä ja suojauduttava. Jos Jumala on tullut ihmiseksi, Saatanallakin näyttää olevan ainakin sama pyrkimys.

Suomalaisessa psykiatriassa Saatana ei käsittääkseni ole kovin suosittu. Henkimaailman jutut on aika tarkkaan karsittu tämän ammattikunnan käsitteistöstä samoin kuin pahuuden todesta ottaminen.

Onko yhtään lohduttavampaa tai toden tuntuisempaa pitää pahuutta vain psykoottisena häiriönä, psykopaattisuutena tai vakavana neuroosina? Silloinhan se olisi psykiatrialla korjattavissa. Vai olisiko? Radikaalin pahuuden edessä psykiatria kutistuu änkyyttäväksi selittäjäksi, joka ymmärtää säälistävän vähän, eikä mahda asialle senkään vertaa.²⁷ **Alice Millerin** analyysit **Hitlerin** pahuudesta lapsuuden laiminlyöntien toistamisina antavat vain harmaan aavistuksen Adolfin toteuttaman pahuuden syistä. Monet samanlaisen pahuuden kohteiksi joutuneet ovat jostain ihmeellisestä syystä saaneet armon elää hyvän elämän.

Tunnistamattomana ja tunnustamattomana Saatanakin elää voimallista elämäänsä ja tekee vapaasti työtään sekä yksilöissä että instituutioissa. Häntä (tai sitä) ei psykoanalyysit tai systeemiteoreettiset diagnoosit paljon häiritse. Pahuuden valta, samoin kuin hyvyden salaisuus, ei alistu käytössä olevan tieteellisen sanaston selitettäväksi ja vielä vähemmän sen kautta hallittavaksi.

Varjojen kätköissä

Vaikka uskonkin, että Raamattu on kertomus ihmisen ja Jumalan välisestä historiallisesta suhteesta, pääasiassa ihmisen silmillä nähtynä, minulla ei toistaiseksi ole mitään syytä epäillä raamatullista ilmoitusta siitä, että pahuus on *hän*, Saatana, Belsebul, Perkele, paholainen, sielun vihollinen, kaikkien valheiden isä jne.

Voiko pahuuteen olla minä-sinä suhteessa? Saatanan palvonta ainakin on yritystä siihen. Vihkiytyminen Saatanalle on yritystä toteuttaa ”rakkaussuhde” totaalisesti rakkaudettoman kanssa. Kuinka surullista.

Jossakin lievemässä muodossa tämä liitto taitaa toteutua myös monessa ihmisten välisessä suhteessa. Kuinka moni on yrittänyt solmia rakkaussuhdetta rakkaudettoman kanssa, siinä epätoivoisessa toivossa, että se avioliiton kautta muuttuisi molemminpuoliseksi rakkaussuhteeksi? Toteutuuko tässä projektissa (jota nykyään kutsutaan läheisriipuvuuden yhdeksi muodoksi) jotain Jungilaisen sankarillisesta yrityksestä muuttaa rakkaudeton rakkaudelliseksi solmimalla rakkausliitto hänen kanssaan?

Jos Saatana on aboluuttisen pahan personalisoituma en usko, että hän on missään minä-sinä suhteessa kenenkään kanssa. Vaikka joku yrittäisi solmia sellaisen hänen

²⁷ Peckin kirja poikkeuksena XXXXXXXX

kanssaan, hän jää kuitenkin valloitettavaksi objektiksi Saatanalle. Absoluuttinen paha muuttaa jokaisen valtaansa saamansa minä-sinä suhteen minä-se suhteeksi. Tämä on kauhistuttava häälahja niille jotka ovat vihkiytyneet Saatanalle.

Pahuus ja demonisuus on *sinä* jota emme koskaan saa ystäväksemme, jota emme koskaan voi jungilaisittain itegroida osaksi kokonaispersoonamme ilman tuhoisia seurauksia. Sielumme *varjo* ei ehkä sittenkään ole kaiken pahan alku ja lopullinen selitys. Paha on jatkuvasti kiusauksena läsnäoleva kolmas jokaisessa minä-sinä suhteessa. Jos antaudumme hänelle jokainen minä-sinä suhde muuttuu minä-se suhteeksi, myös suhde itseen. Voiko sen perusteellisempaa kadotusta olla?

Niinkuin Jumalakin on meitä suurempi, niin on pahakin. Ainoa toivomme on siinä, että Hyvyys on pahuutta vahvempi. Me tarvitsemme paha vahvemman suojelusta. Olen kuullut lukemattomia kertomuksia ihmisiltä, jotka ovat vapautuneet pahan otteesta ainoastaan huutamalla apua Jeesukselta, rukoilemalla Korkeinta Sinää. Tietenkin monet tapaukset ovat uskonnollisia yrityksiä edelleen olla kohtaamatta jotain pelottavaa itsessään. Kaikki ei kuitenkaan selity sillä.

Yksi aikamme vakavimmista kysymyksistä on miten vastustaa paha tulematta sen kaltaiseksi. Se edellyttää sitä, että uskallamme kohdata oman sielumme varjot, jotka kohtaamattomina muuttuvat tosi pahoiksi. Meidän on uskallettava nähdä itsessämme eniten inhoamamme vihollisen ominaisuudet ja katsoa vihollisessamme lähimmäisen, jonka kautta Kristus lähestyy minua.

En halua olla kohtaamatta yhtäkään oman sieluni varjoa. Jos koettu demonisuus onkin vain osa torjuttua alitajuista minuuttani, haluan sulkea sen syliini ja oppia rakastamaan sitä. Riivaajien karkoitus olisi siinä tapauksessa vain minuuteni amputoimista. Kiitos Carl Gustav kun varoitit tekemästä sitä. Jumalan armo antaa minulle rohkeutta varjoni kohtaamiseen. Mutta itseäni suuremman, itseni ulkopuolella ovan kollektiivisen tai persoonallisen pahuuden kohtaajaksi minusta ei ole edes Jumalan armon varassa. Sen edessä tarvitsen suojaa ja pelastajakseni Jumalan voimaa.

Oppi viimeisestä tuomiosta ja ikuisesta kadotuksesta, hyvän ja pahan lopullisesta eroista on kieltämättä kristinuskon sietämättömimpiä kohtia. Voi tietenkin olla, että olemme ymmärtäneet sen väärin. Kunnes toisin ymmärrän rukoilen kuitenkin selittämättömän ja ylivoimaisen tuntuksen pahan edessä Jeesuksen sanoin:

”Päästä meidät pahasta...”

Tietenkin visiomme hyvyydestä on parhaimmillaan vajavainen ja pahimmillaan irvokas vääristymä. Se on kuin Beetlehemin tähti, jota emme voi koskettaa tai ottaa omaksemme. Silti se johtaa meidät kohti köyhimmän arjen keskellä syntynyttä Jumalan hyvyyttä, Jeesusta Kristusta. Hänen opetuksensa ja elämänsä on korkein hyvyyden lähde. Me olemme korkeintaan sen tulkitsijoita ja vajavaisia soveltajia.

Entä jos Jung syyllistyi itsekkin projektiioon? Ehkä hän ei suostunut kantamaan vastuutaan omasta varjostaan ja projisoi sen mieluummin Jumalaan. Jos hän olisi myöntänyt oman vallanhimonsa ja asettautumisensa väkivallan puolelle, hän olisi ehkä voinut vapauttaa Jumalan synneistä joihin itse syyllistyi.

Olemme kaikki kuulleet tai lukeneet rikoksen tekijöistä, jotka sanovat että Saatan, jumala tai ”joku ääni” käski heidät tekemään sen. Kirjoitan tätä päivänä jolloin Israelin pääministeri **Rabin** murhattiin. Juutalalainen murhaaja kertoi toimineensa ”Jumalan käskystä.” Ehkä paha astuu voimaan siellä missä emme suostu tekemään todellista sydämen valintaa oikean ja väärän välillä. Ehkä hän saa voimansa

valitsemattomuudestamme. Ehkä hän saa voimansa vääristä valinnoistamme. Ehkä olisi oikeammin sanoa, että *me* saimme Saatanan tekemään minkä teki.

Jumalan vai ihmisen pimeä puoli?

”Joku tuli. Varmasti se oli Jumala... vai oliko se paholainen? Kuka ne voi eroittaa toisistaan? He vaihtavat kasvoja. Jumalasta tulee välillä kokonaan pimeä ja paholainen muuttuu valkeudeksi. Ihmisen mieli jää niiden edessä hämmentyneeksi.” 28 Nikos Kazantsakis

Entä jos Jumalan ”pimeä puoli” onkin meidän vastuullamme? Erilaisten ja eriuskoisten vihaaminen, oikeaoppisuuden julma puolustaminen, oman pimeyden projisoiminen muihin, sairaalloisen riippuvuuden ruokkiminen, pelon ja syyllisyyden käyttäminen vallan välineinä, seksuaalisuuden tai naiseuden kieltäminen, minkä tahansa väkivallan, perverssion tai hyväksikäytön hyväksyminen rakkauden tai oikeaoppisuuden nimissä jne. Eikö tämä todellisuus ole juuri sitä mikä kristillisten piirien ulkopuolellakin ole opittu panemaan Jumalan tilille? Saatanallinen kristillisyyttä – mikä sanahirviö. Mutta onko se kovin kaukana todellisuudesta?

Tämä on se todellisuus, joka meidän on otettava huomioon kohdatessamme uusia ja yllättäviä saatananpalvonnan kultteja. Ainakin osa niistä saa motivaationsa sinänsä perusterveestä reaktiosta kristillistä saatanallisuutta vastaan. He eivät välttämättä kiellä Jumalaa. He vihaavat sitä Jumalaa jonka kristikunta on heille tarjonnut. Osa siitä vihasta on ansaittua ja pitäisi saada kristittyjen menemään itseensä.

Olemme ryhmissä kuunnelleet niin monta kertomusta uskoontuloista joiden otsikoiksi voisi laittaa *”Uskon meno”* tai *”elämän loppu.”* Tällaiseen kristillisyyteen reagoiva saatanallisuus on murrosikäistä kapinaa luovuuden ja tosi itsenäisyyden tukahduttajia vastaan. Sinänsä oikeutettu kapina voi johtaa vakaviin ja vaarallisiin seurauksiin. Mutta jos emme itse suostu näkemään osavastuutamme siihen, meistä ei myöskään ole kapinoitsijoiden auttajiksi.

Milloin kohtaamme pahuuden jumalallisuuden naamiossa ja milloin Jumalan pahuudeksi mielletynä? Mistä tunnistamme eron? Tuskin mistään, jos emme koko olemuksellamme antaudu ottamaan todellisia riskejä ja tosissamme etsimään sitä, mikä oikeasti on hyvää.

Jumalan tekemisissä ja tekemättä jättämisissä on paljon käsittämätöntä ja sietämätöntä. Se jättää runsaasti tilaa kuviteluille Jumalan pimeästä puolesta. Miksi Hän sallii niin paljon pahuutta, jos Hän on kaikkivaltias? Miksi Hän ei estä pahuutta, joka kohdistuu viattomiin? Klassisia kysymyksiä, joihin olen itsekkin yrittänyt vastata aikaisemmissa kirjoituksissani. Miksi Hän on jättänyt niin hirvittävän paljon vastuuta ihmiselle ja ihmisen niin yksin kantamaan valintojensa, joskus niin kauhistuttavia, seurauksia?

Jumalan pimeä puoli (meidän kannaltamme nähtynä) voi hyökätä keinotekoisista hyvyyttä vastaan. Se tuhoaa sellaista mikä ei ole tarkoitettu olevaksi. Se rikkoo jokaisen tekopyhyyden fasaadin saatanallisen tuntuksella voimalla. Kuinka julmien katastrofin kautta moni onkaan kokenut ”hyvyytensä” kuorien murtuvan. Jumalan pimeäksi puoleksi on helppo mieltää se säälimättömyys, jolla Hän käy kaiken itsekeskeisen hyvyyden kimppuun. Siksi meidän ensimmäinen kokemuksemme Jumalasta on usein tuhoavan tuntuinen. Hän repii rikki keinotekoiset roolit. raivatakseen tilaa sille, mikä on totta ja oikeasti hyvää.

28 Nikos Kazantakis. The last temptation of Christ. Simon and Schuster. New York. -60. s. 15.

Pahuus (tai paha itse) hyökkää sitä vastaan, mikä on tarkoitettu olevaksi. Se (tai hän) on todellisen luovuuden perivihollinen. Milloin tahansa ihminen kurottautuu ulkopuolelle oman itsekeskeisyytensä, paha hyökkää sitä vastaan.

Nöyrä rehellisyys taitaa olla pahan suurin vihollinen.

Hänen palveluksessaan: Daniel Nylund